

نقش شیشه

نقوش زاینده از عنصر آب
در دستبافته های ایرانی

نفیسه شفیعی

دکتر منصور مهرنگار

۱	سرشناسه	شفیعی، نفیسه، ۱۳۶۷-
۲	عنوان و نام پدیدآور	نقش روشنا: نقوش زاینده از عنصر آب و دستبافته‌های ایرانی تألیف نفیسه شفیی، منصور مهرنگار.
۳	مشخصات نشر	تهران: کتاب ریرا، ۱۴۰۰.
۴	مشخصات ظاهری	۲۵۶ ص: مصورا رنگی.
۵	شابک	۹۷۸-۶۲۲-۷۷۲۹-۶۸-۹
۶	وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
۷	یادداشت	کتابنامه: ص ۲۵۶-۲۵۱.
		آب در هنر
		Water in art
		آب -- اساطیر
		Water -- Mythology
		نمقش‌ها
		Watermarks
		قالی و قالی‌بافی -- طراحی
		Carpet design
		هنر باستان -- ایران
		Art, Ancient -- Iran
		مهرنگار، منصور، ۱۳۵۱-
		۸۲۶۱
		۷۵۱/۴
		۸۷۵-۶۲۸
		فیبیا
۸	موضوع	
۹	شناسه افزوده	
۱۰	رده بندی کنگره	
۱۱	رده بندی دیویی	
۱۲	شماره کتابشناسی ملی	
۱۳	اطلاعات رکورد کتابشناسی	

نقش روشنا

تألیف: نفیسه شفیی، منصور مهرنگار

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۲۹-۶۸-۹

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پدیدآورنده محفوظ است.

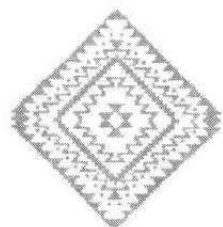

انتشارات کتاب ریرا

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه.

خیابان روانمهر، کوچه بهار، پلاک ۳، طبقه

زیرهمکف تلفن: ۰۲۱۲۸۴۲۴۷۲۶

فهرست
مطالب

www.ketab.ir

۱۱	 مقدمه
۱۳	 فصل اول: آب، خدایگان آب و مفاهیم آب در پیش و بعد از اسلام
۱۵	 آب
۱۹	 خدایگان آب
۲۰	 آبانگان (آبان)
۲۱	 آناهیتا [آردویسور آناهید]
۲۳	 بُرز ایزد یا بُرزیزد
۲۴	 تیشتریه و دیو خشکسالی
۲۷	 مفاهیم آب در پیش از اسلام

۲۷	 ماده بودن آب
۲۹	 آب حیات
۳۰	 تقدس آب
۳۱	 آب فشاندن بر جهان مردگان
۳۲	 سنت آب افشاندن در نوروز
۳۳	 مراسم کوسه برنشین یا بهار جشن
۳۴	 آب و سبزه در سفره‌ی هفت سین
۳۵	 رمز پردازی غوطه زنی، تطهیر با آب
۳۶	 مفاهیم آب پس از اسلام
۳۶	 آب در قرآن کریم
۳۹	 معانی و آثار حیاتی آب و باران در قرآن کریم
۴۱	 مفاهیم آب در روایات اسلامی و تاریخی
۴۳	 فصل دوم: اسطوره و نماد (نقش)
۴۵	 تعریف اسطوره
۴۷	 انواع اسطوره
۵۱	 نماد (نقش)
۵۳	 کیفیت نقش و کمیت تصویر
۵۷	 صور معلقه مستتیر (عالم مثال)
۵۷	 زبان حقیقت طلبی
۵۸	 شهود تصویری
۵۸	 اندیشه‌ی تصویری

۵۸		وادی عجب
۵۹		وادی تفکر
۵۹		وادی راز
۵۹		مرحله کمال
۶۰		وادی حکمت
۶۱		فصل سوم: نقش آب در هنرهای مختلف
۶۳		معماری
۶۶		انعکاس
۶۷		رقص
۶۷		سکون و عمق
۶۸		تماس و لمس
۶۸		صدا
۶۹		سفالینه‌ها
۷۰		نقوش سفالینه‌ها
۷۰		ایزد ماه
۷۱		ایزد آب (موکل آب)
۷۲		استارته
۷۲		نیم انسان - نیم ماهی
۷۳		پازن (بزکوهی)
۷۴		مرغان آبی
۷۵		خطوط زیگزاگ

۷۵	شاخ هلالی شکل
۷۶	مربع (آبدان چهار گوش)
۷۷	فصل چهارم: نقوش زاینده از عنصر آب در دستبافته‌های ایرانی
۷۹	مقدمه
۸۰	تعریف و تاریخچه‌ی دستبافته‌های ایرانی
۸۲	انواع دستبافته‌های ایرانی و بافت
۸۴	فرش
۸۵	قالی و قالیچه
۸۶	گبه
۸۸	گلیم
۹۰	سفره (آردی و غذاخوری)
۹۱	نقوش زاینده از عنصر آب در دستبافته‌های ایرانی
۹۴	طبقه‌بندی نقوش در دستبافته‌های ایرانی
۹۷	نقوش تجریدی نمادین
۹۷	شکل‌های شطرنجی
۹۸	نشان آب‌های روان
۹۹	رفع طلسم خشکسالی و باران‌خواهی
۱۰۰	نشان نگاهبانان و نگاهداران آب
۱۰۵	زیگزاگ
۱۰۷	نشان آب و امواج دریا
۱۰۸	نشان زمین‌های محصور شده در آب

۱۱۶	سه‌گوش‌های پیوسته
۱۲۶	لچک و ترنج
۱۳۷	اس (S) مانند
۱۴۷	خورشید آریایی و گردونه‌ی خورشید
۱۵۹	مُحرّمات جناغی
۱۶۵	نقوش انتزاعی نمادین
۱۶۵	نقوش حیوانی
۱۶۵	غزال (بزکوهی) و قوچ
۱۷۴	هراتی (ماهی درهم)
۱۸۶	اسب
۱۹۰	اژدها
۱۹۹	مرغان چهار پای اسب مانند
۲۰۲	نقوش پرندگان
۲۰۷	مرغی - قوچکی
۲۳۷	طاووس
۲۴۲	نقوش گیاهی
۲۵۱	فهرست منابع

مقدمه

پیش از ابداع خط و کتابت تنها کتبی که از گذشتگان موجود است، سفالینه‌ها و مهرهای گوناگون هستند که با نقوشی معنی‌دار مزین‌اند. این نقوش با ایجاد انگیزه بیان تصویری خواست‌ها، بیم‌ها، امیدها، و حامل طلب از قوای طبیعت برای زندگانی بهتر در این جهان و امرزین بهی در جهان دیگر بوده‌اند.

هنرهای سنتی در ایران قدمتی دیرینه دارد. این هنرها با تنوع و گوناگونی، شیوه‌های مختلف اجرایی و شاخصه‌های آن‌ها به رغم تحولات سیاسی و فرهنگی در طول تاریخ همواره حفظ شده و برای نسل امروز به یادگار مانده است. این هنرها که بخشی از آن دستبافته‌ها است، به لحاظ اجرایی و نقوش تنوع فراوانی دارند و همه‌ی آن‌ها مطابق با نیازهای روحی، روانی، باورها، رفتار، کردار، گفتار و فرهنگ هر قوم و جامعه‌ای شکل گرفته است.

آب به عنوان عنصری مهم در جریان زندگی مردم ایرانی چه قبل و چه بعد از اسلام به شکل‌های مختلفی جلوه‌گر شده است. نقوش بر پهنه‌ی هنرهای ایرانی با تنوع مختلف دیده می‌شود که یکی از آنها عنصر آب به عنوان "نقش زاینده" و نقوش برگرفته از آن است که در دستبافته‌های مناطق مختلف کشور و به خصوص در

بافته‌های قالی و گلیم ایرانی به طرق مختلف به کار رفته و به لحاظ اهمیت موضوع، عنصر مهمی است که هنرمند به صورت‌های متفاوتی به آن پرداخته است.

از جمله طرح هراتی، ماهی درهم، نقش محرابی، سه‌گوش‌های به هم پیوسته و ... در دستبافته‌های ارزشمند ایرانی وجود دارد که همگی آن‌ها به طور مستقیم و غیر مستقیم به عنصر مهم و حیاتی زندگی انسان؛ یعنی آب اشاره دارد. این مجلد که برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد سرکار خانم نفیسه شفیعی و به راهنمایی منصور مهرنگار در موسسه آموزش عالی ناصر خسرو می‌باشد، سعی بر آن دارد تا با بررسی مفاهیم اساطیری و نمادین آب در فرهنگ ایرانی- اسلامی، نقوش زاینده از عنصر آب و تنوعات آن در دستبافته‌های ارزشمند ایرانی را مورد کنکاش قرار دهد.

منصور مهرنگار

پاییز ۱۴۰۰